

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller.

Mr RENE VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

OVER UITVINDINGEN DOOR BEDIENDEN GEDAAN

In deze korte bijdrage wenschen wij de aandacht te vestigen van de lezers van het «Rechtskundig Weekblad» op een onderwerp dat met sociaal- en tevens met nijverheidsrecht in verband staat nl., uitvindingen van ondergeschikten.

Wij zullen eerst het vraagstuk van een praktisch standpunt uit, voorleggen : een ondergeschikte, — ingenieur, meestergast, bediende, werkmán —, heeft een uitvinding gedaan, die min of meer in verband staat met de industrieele bedrijvigheid van de instelling, waarbij hij werkzaam is. Die ontdekking kan bestaan, ofwel uit eene voor brevet vatbare uitvinding, ofwel uit een loutere werkwijze, die men onmogelijk door een brevet zou kunnen doen beschermen, maar die niettemin van groot belang kan zijn voor de uitbreiding en den vooruitgang van den eenen of anderen tak der nijverheid.

Wie mag aanspraak maken op het recht op de verwezenlijkte uitvinding ? De bediende, wiens opvattingen de uitvinding als gevolg hebben gehad, of de werkgever, wiens materiaal, documentatie, en wellicht raadgevingen de ontdekking hebben vergemakkelijkt, zooniet uitgelokt ?

Zal men niet behoeven rekening te houden met die bewuste of onbewuste medewerking en diensvolgens gezamenlijk aan werkgever en werknemer het eigendomsrecht toekennen op de verwezenlijkte ontdekking ?

Het geldt hier een problema van nijverheidsrecht, dat nochtans in sociaal opzicht dient onderzocht, wanneer men zich de vraag stelt of er dienaangaande geen wetsbepalingen van

openbare orde zouden moeten uitgevaardigd worden.

De Belgische wetgeving bevat geen enkele regeling in verband met uitvindingen door ondergeschikten gedaan.

Tot in de laatste jaren was de toestand dezelfde in de meeste staten. Wij zullen verder de daaruit voortvloeiende bezwaren nader beschouwen en onderzoeken hoe men in de wetgeving van een groot aantal landen, getracht heeft, ze uit den weg te ruimen. Maar het schijnt ons noodig, vooreerst de rechtspraak samen te vatten, die in ons land ontstaan is, in zake uitvindingen van loontrekkers. Wanneer een ontdekking door een bediende wordt gedaan, behoort de eigendom der uitvinding hem in beginsel toe. (1).

Nochtans, zal dit het geval niet zijn, ten eerste, indien de bediende contractueel heeft afgezien van het voordeel der uitvindingen, die hij tijdens zijne betrekking zou kunnen doen. (2).

Te dien opzichte zijn partijen vrij, overeenkomsten naar goedgebunden te sluiten.

De bepaling van een bediendencontract, waarbij de bediende vooraf en ten voordeele van zijn patroon afziet van al zijn rechten op uitvindingen, die hij zou kunnen doen, — zelfs indien die uitvindingen vreemd zijn aan de bedrijvigheid van het nijverheidsgesticht —, is goorloofd.

Er bestaan nog andere omstandigheden, waaruit de rechtspraak, zelfs wanneer geen overeenkomst gesloten werd, afleidt dat het recht op de uitvinding aan den loontrekker niet toebehoort : nl. wanneer de uitvinding is ontstaan

ten gevolge van opzoekingen, die op bevel van den patroon geschieden; ofwel, indien zij uit de gewone bedrijvigheid van den bediende voortvloeit. (3)

In die verschillende gevallen neemt men aan, dat de werkgever zich de uitvinding mag toe-eigenen, en dat hij diensvolgens gerechtigd is, indien zij in aanmerking kan komen voor patent, een brevet op eigen naam te nemen.

Indien men rekening houdt, eenerzijds met het gemis aan om het even welke wetsbepalingen in verband met dit vraagstuk, en anderzijds met de algemeene principes van ons recht, mag men houden staan, met Prof. G. Vanderhaeghen, dat de principes die in België toegepast worden, rechtvaardig zijn. (4).

Steunend op het beginsel van de vrijheid der overeenkomsten, toont de rechtspraak zich gunstig voor de bedienden, in de mate waarin het gemis aan wetteksten het haar toelaat. Overigens kunnen wij niet genoeg betreuren, dat de oude principes van het burgerlijk wetboek ingeroepen moeten worden, voor de oplossing van moeilijkheden van dien aard. Zooals Mr Hennebicq het nog onlangs betoogde in de inleiding der *Novelles* (deel I der «*Droits Intellectuels*»), is het inderdaad een onzin, het recht van den auteur op zijn werk, of van den uitvinder op zijne uitvinding, gelijk te stellen, met het zakelijk recht van eigendom, van ons burgerlijk recht.

De eigenaar van een lichamelijk voorwerp bezit het recht het naar goedvinden te gebruiken, te misbruiken of zelfs te vernielen. Over dergelijk recht kan de uitvinder niet beschikken.

Elke uitvinding wordt, voor een zeker gedeelte ten minste, ontleend aan waarden, die aan de geheele samenleving toebehooren: vorige uitvindingen, laboratorium-materiaal, enz...

Daarom komt de ontdekking van den geleerde of den uitvinder aan gansch de samenleving ten goede.

Het geldt alleen, — hetgeen ten andere het geval is voor de wet op de brevetten b.v., — hun een tijdelijk uitsluitend recht te verleen, om hun het deel der materiele winsten, uit de uitvindingen voortvloeiende, dat beschouwd kan worden als overeenkomende met hun persoonlijke bijdrage, als vergoeding toe te kennen.

In de quaestie die wij hier behandelen, zou de wetgeving theoretisch gesproken, er op neer moeten aankomen, de verhoudingen vast te stellen, volgens welke de patroon, de ondergeschikte

en de samenleving zelve, de winsten der uitvinding hoeven te deelen. Het geldt nog, — of het zou moeten gelden, — het moreel recht van den uitvinder op de uitvinding te erkennen. — Maar wij willen hier niet verder over uitweiden, — en op ons onderwerp terugkomen. Indien men de gegevens der Belgische rechtspraak aanvult met die van de Fransche rechtspraak — die steunt op hetzelfde principe der vrijheid van de overeenkomsten, stelt men vast, in verband met den zoogenaamden eigendom der uitvinding, dat drie gevallen dienen beschouwd: valt de uitvinding buiten de bedrijvigheid van den bediende in het gesticht, dan behoort ze hem toe. Wordt ze verwezenlijkt ten gevolge van ontvangen bevelen, — of in uitvoering van een bediendencontract, dat tot voorwerp had, uitvindingen te doen, dan behoort ze den werkgever toe.

Als ze nu den uitslag is van gemeenschappelijke inspanningen, dan bestaat er mede-eigendom, — met dien verstande, dat hij alleen die het brevet aanvroeg, er recht op heeft, maar dat de medeuitvinder zich voor een deel der rechten van den titularis, in diens plaats zou kunnen doen stellen.

Welke zijn nu de bezwaren, die het stelsel van de vrijheid der overeenkomsten medebrengt?

De voornaamste opwerping, die men vermelden moet, bestaat in de mogelijkheid van allerlei misbruiken, — in de uitbuiting van den zwakste door den sterkste.

Dit bezwaar is bijzonder groot geworden ten gevolge van de economische evolutie der laatste jaren; het werkelijk beheer van een groot aantal industriele ondernemingen berust in handen van eenige financieele organismen, wier vertegenwoordigers bij machte zijn in de door hen gecontroleerde gestichten, aanwervingsvoorwaarden op te leggen, die het personeel zal moeten aanvaarden, op gevaar af zijn broodwinning te verliezen.

Met gegronde redenen schreef Lacordaire, dat tusschen sterke en zwakke, de vrijheid onderdrukt en de wet bevrijdt.

Wie zou het wagen te beweren, dat werkgever en werknemer op gelijken voet onderhandelen, wanneer zij de voorwaarden van het bediendencontract bespreken? Zoo weinig waar is het dat, wat de gebruikelijke bepalingen van het arbeids- of bediendencontract betreft de wetgever genoodzaakt werd tusschen te komen en een beschermende wetgeving uit te vaardigen, om werkman en bediende voor hun eigen lichtzin-

nigheid en zwakheid te vrijwaren. (Wetten van 1900 op het arbeidscontract, en van 1922 op het bediendencontract).

Ware het niet rechtvaardig dat de wetgever insgelijks zou optreden op een gebied, waar het onderschrijven van een overeenkomst, dikwijls onder den drang der omstandigheden, den intellectueelen werker er kan toe brengen, zich, zonder eenige ernstige tegenwaarde, beroofd te zien van winsten die misschien aanzienlijk kunnen zijn, en die alleen toe te schrijven zijn aan zijne persoonlijke verdiensten ?

* * *

Aan dit bezwaar mag men nog toevoegen, dat het moreel recht van den uitvinder niet erkend is.

Moest men aannemen dat de uitvinder zich contractueel de winsten mag laten ontnemen der uitvindingen, die hij zou kunnen verwezenlijken, zou men er toch niet allerminst voor moeten zorgen, dat zijn naam uit de vergetelheid worde gered, dat zijn moreele vaderschap worde erkend door het vermelden van zijn naam in het uitvindingsbrevet ?

Wij zullen nagaan, door een beknopt onderzoek van eenige moderne wetgevingen, hoe en in welke mate men getracht heeft, de hierboven samengevatte bezwaren te bestrijden.

* * *

In een eerste groep landen heeft men het principe van de vrijheid der contracten gehandhaafd, maar tevens wettelijke vermoedens gevestigd, luidens welke, bij gebrek aan contractuele bepalingen, de uitvinding aan den werkgever of den werknemer toebehoort, naar gelang van de omstandigheden, waarin zij ontstond.

Aldus beschikt b.v. de Grieksche wet van 26 September 1920 in art. 4 dat de ondergeschikten in industriele of handelsinrichtingen beschouwd worden als uitvinders der door hen tijdens hun dienst gedane ontdekkingen. Een beding in tegenovergestelden zin is geldig, uitgezonderd wanneer de uitvinding zonder enig verband is met de gewone bedrijvigheid van het gesticht.

Dus bestaat er een vermoeden, krachtens hetwelk de uitvinding aan den bediende toebehoort, 't zij dat zij buiten of tijdens zijn dienst geschiedt.

Het contractueel beding in tegenovergestelden zin is mogelijk, doch niet voor uitvindingen, die geen betrekking hebben op de gewone bedrijvig-

heid van de instelling, waar hij werkzaam is.

Het Grieksch stelsel laat dus een dubbel voordeel uitkomen : ten eerste heeft het aanvullende bepalingen voorgeschreven; ten tweede beperkt het de vrijheid der overeenkomsten, wanneer de uitvinding vreemd is aan de bedrijvigheid van het gesticht. Andere wetgevingen nog, bevatten bepalingen in denzelfden zin doch van mindere draagkracht.

* * *

De Zwitsersche en Nederlandsche wetgevers zijn verder gegaan. Zij hebben er naar gestreefd in bediendencontracten geen bedingen te dulden, waarbij de ondergeschikte van een rechtmatige vergelding kan beroofd worden wanneer hij een uitvinding heeft gedaan, waarvan de voordeelen aan zijn werkgever ten goede zullen komen. De Zwitsersche federale wet van 30 Maart 1911, — aanvulling van het burgerlijk wetboek, — roept in artikel 343 het principe uit, dat de uitvindingen, door een bediende in den loop van zijn betrekking gedaan, slechts aan den werkgever toebehooren, wanneer de aard der betrekking aan den bediende eene uitvindende bedrijvigheid oplegt, of indien de werkgever zich uitdrukkelijk alle rechten heeft voorbehouden op de uitvindingen, die door den bediende zouden kunnen gedaan worden.

Tot dusverre benadert de Zwitsersche wetgeving dus de stelsels, die wij hooger hebben vermeld. Doch bepaalt art. 343 verder : «in dit laatste geval, en indien de uitvinding een ernstige economische waarde heeft, dan is de bediende gerechtigd, een bijzondere vergelding te eischen, die naar billijkheid dient bepaald. Voor de vaststelling van die vergelding zal rekening gehouden worden met de medewerking van den werkgever, en het gebruiken zijner instellingen»,

Uit die wetsbepalingen volgt dat de vrijheid der overeenkomsten in beginsel blijft bestaan, maar dat de gevolgen, die er uit voortspuiten, te niet worden gedaan in de mate waarin zij tegenover den bediende onrechtvaardig zouden zijn.

In de Nederlandsche octrooiwet van 7 Nov. 1910-15 Jan. 1921 treffen wij een stelsel aan, dat van gelijken aard is, maar dat verder werd uitgewerkt.

Hierverder de tekst van art. 10 der wet :

Artikel 10. — I. Ingeval het voortbrengsel, de werkwijze of de verbetering waarvoor octrooi wordt aangevraagd, is uitgevonden door iemand, die in dienst van een ander eene betrekking bekleedt welke aard

medebrengt, dat hij zijne bijzondere kennis aanwende tot het doen van uitvindingen van dezelfde soort als die waarop de octrooiaanvraag betrekking heeft, heeft de werkgever aanspraak op octrooi.

2. Wanneer in zoodanig geval de uitvinder niet geacht kan worden, in het door hem genoten loon of in een bijzondere door hem te ontvangen uitkeering vergoeding te vinden voor het gemis aan octrooi, is de werkgever verplicht, hem een in verband met het geldelijk belang der uitvinding en met de omstandigheden waaronder zij plaats had, billijk bedrag toe te leggen. Indien de werkgever en de uitvinder omtrent het bedrag niet tot overeenstemming kunnen komen, kunnen zij zich schriftelijk wenden tot den octrooiraad met het verzoek, dat het bedrag door dezen worde vastgesteld. De octrooiraad voldoet aan dat verzoek. Aan zijne beslissing zijn partijen gehouden. Maken de werkgever en de uitvinder niet van deze bevoegdheid gebruik, dat is art. 56 van toepassing. Elk vorderingsrecht van den uitvinder krachtens deze bepaling vervalt na verloop van drie jaren sedert de dagteekening van het octrooi.

3. Maakt de in het eerste lid bedoelde uitvinder het duidelijk, dat aan hem met uitsluiting van anderen de eer der uitvinding toekomt, zoo zal de octrooiraad op zijn verzoek bepalen, dat zijn naam in het octrooi worde vermeld.

4. Elk beding, waarbij van het in het tweede of derde lid bepaalde wordt afgeweken, is nietig.

Men kan dus zeggen, dat de Nederlandsche wet drie principes vastlegt :

1° Aan den patroon wordt het recht toegekend aanspraak te maken op het uitvindingsbrevet, wanneer de betrekking van den bediende van dien aard is, dat zij de verplichting inhoudt, opzoekingen te doen naar uitvindingen «van dezelfde soort als die, waarop de octrooiaanvraag betrekking heeft».

2° De bezoldiging van den bediende moet in verband zijn met de belangrijkheid der verwezenlijkte uitvinding. Daaruit vloeit voort dat, indien de bezoldiging van den bediende, of de hem bijzondere toegestane vergoeding, niet kan beschouwd worden als een vergoeding voor het feit dat hij geen aanspraak mag maken op het brevet, — de werkgever gehouden zal zijn, hem een aanvullende vergoeding te verleen.

3° De wet erkent het moreel recht van den uitvinder-bediende, met hem het recht toe te kennen, te eischen dat zijn naam op het brevet zou vermeld worden, niettegenstaande het feit, dat zijn patroon titularis van het brevet zou zijn.

De lezer zal opmerken, dat de laatste paragraaf van art. 10, alle bedingen, die met die laatste twee principes strijdig zouden zijn, nietig verklaart.

De Nederlandsche Wet is tevens plooibaar en bepaald genoeg om de tegenstrijdige belangen van de industrie en van den werkersstand in overeenstemming te brengen.

De wetgever maakt geen onderscheid tusschen de gevallen waarin ja dan neen contractueel bedongen werd, dat de bediende zijn uitvindingen aan zijn patroon zou moeten afstaan.

Het criterium, dat de grondslag zal uitmaken voor gebeurlijke opeiseling van het brevet door den werkgever, bestaat in den aard der ambtsverplichtingen van den bediende. Ieder maal dat, in feite zal vastgesteld worden, dat die verplichtingen van zoodanigen aard waren, dat het uitvindingsvermogen van den ondergeschikte ter beschikking van den patroon was, zal laatstgenoemde op het brevet aanspraak kunnen maken.

Op dezelfde wijze als de Zwitsersche wet, belet dus de Nederlandsche wet het inlasschen van leeuwenbedingen in bediendencontracten, maar de bescherming van den bediende wordt hier op nog meer bepaalde wijze verzekerd.

Ten slotte, om het onderzoek van enkele typische wetgevingen te besluiten, moeten wij nog de stelsels vermelden, waarbij gepoogd werd op nauwkeurige manier de wederzijdsche rechten te regelen van werkgever en werknemer, in geval van uitvinding door dezen laatste.

Dit werd beproefd in de Oostenrijksche wet van 2 Juli 1925, die de vorige wetten op brevetten van 1 Januari 1897, 26 April 1921 en 12 Juli 1923 aanvult, en in de Spaansche wet op het arbeidscontract van 21 November 1931.

Beide werden trouwens beïnvloed door een private overeenkomst, die in Duitschland gesloten werd op 27 April 1920, tusschen de Vereeniging der Duitsche Scheikundige ondernemingen, eenerzijds, en de Vereeniging der Scheikundige bedienden en ingenieurs, en den Bond der Handels- en Nijverheidsbedienden, anderzijds.

De belangrijkheid van de contracteerende partijen en de bepaaldheid der oplossingen, die aan het vraagstuk, dat we hier behandelen, gegeven werden, moesten de aandacht der specialisten, op die overeenkomst vestigen, en ze tot grondslag doen dienen der wetsbepalingen die nog te onderzoeken blijven.

Dit collectief contract van 1920 verdeelt de uitvindingen door loontrekkers gedaan, in drie klassen :

a) *Gestichtsuitvindingen (Betriebserfindung, invention d'établissement)*. — Behooren tot die categorie de uitvindingen, die het gevolg zijn van suggesties, ervaringen, voorbereidende werken van het ondernemingshoofd zoodat de verwezenlijking er van het uitwerksel is van een

normale bedrijvigheid. Zij behooren aan de nijverheidsinstelling, die het recht heeft ze op eigen naam te laten breveteeren.

b) *Dienstuitvindingen*. Worden in die categorie gerangschikt, de uitvindingen die verwezenlijkt zijn in uitvoering van de contractueele verbintenissen van den bediende, en diegene welke in de normale bedrijvigheid van het gesticht in gebruik gesteld worden.

Zij behooren insgelijks aan het gesticht, maar de uitvinder heeft het recht te vergen, dat zijn naam op het brevet zou vermeld worden.

Daarenboven is de bediende gerechtigd zich een vergelding te doen toekennen, indien het brevet uitgebaat wordt.

c) *Vrije uitvindingen* zijn al diegene, die in beide voormelde klassen niet vallen. Vrije uitvindingen behooren den uitvinder toe. Het wordt hem toegelaten ze te doen breveteeren, maar nochtans is hij verplicht aan zijn werkgever gelegenheid te verschaffen ze te gebruiken.

Dit zijn de bijzonderste elementen van die overeenkomst die zeker de bestaande toestanden niet omvergooit, maar die ten minste het voordeel biedt eenerzijds, een logische rangschikking te geven naar gelang van de voorwaarden, waarin de uitvinding geschiedde, en anderzijds de rechten der belanghebbende partijen te bepalen.

* * *

In de Oostenrijksche wet vinden wij het onderscheid niet terug tusschen gestichtsuitvindingen en dienstuitvindingen. De wetgever schijnt de eerste met de tweede te hebben samengesmolten.

Inderdaad bepaalt de wet de dienstuitvinding nauwkeurig en beschouwt als zoodanig diegene die aan de volgende twee voorwaarden beantwoordt :

1° Zij moet in het raam van de bedrijvigheid van het gesticht, waar de bediende werkzaam is, begrepen zijn.

2° Zij moet het gevolg zijn van de contractueele verbintenissen van den bediende, — ofwel van zulken aard zijn dat de bediende er toe gebracht werd ze te doen, dank zij de door hem bekleedde betrekking in het gesticht; ofwel nog, in een breede mate vergemakkelijkt geweest zijn door het feit, dat de ondergeschikte nut heeft kunnen trekken uit de vroegere ervaringen in het gesticht gedaan, of uit het technisch materiaal van de onderneming;

Na de dienstuitvindingen aldus te hebben

bepaald, geeft de wetgever de volgende principes op :

1° De overeenkomsten waarbij de uitvindingen van ondergeschikten aan den patroon zullen toebehooren, zijn alleen geldig in zake dienstuitvindingen.

2° Bij gebrek aan een dergelijke overeenkomst behoort de dienstuitvinding aan den bediende; hij zal ze dus op eigen naam mogen laten breveteeren.

3° De bediende heeft recht op een bijzondere vergoeding, telkens wanneer een door hem gedane uitvinding de eigendom van zijn werkgever wordt, of door dezen gebruikt wordt. Een enkele uitzondering is voorzien : wanneer de bediende bijzonder werd aangeworven om uitvindingen te doen. Nochtans, zelfs in dit geval bestaat er mogelijkheid voor een bijzondere vergoeding, doch slechts, wanneer de bezoldiging, die aan den bediende krachtens zijn arbeidscontract toekomt, niet voldoende blijkt.

Vermelden wij ten slotte dat de wet het moreel recht van den uitvinder beschermt, in dien zin, dat zijn naam aangeduid moet worden, wanneer, in toepassing van de hierbaven vermelde schikkingen, hij noch aanvrager noch titularis van het brevet is.

Een reeks bepalingen regelt de quaestie der aan den bezoldigten uitvinder toe te kennen vergoeding. Wij zullen enkel aanstippen dat voor de bepaling dezer vergoeding, rekening wordt gehouden met de economische waarde der uitvinding, — en desnoods met het aandeel in de ontdekking, dat aan de raadgevingen of aan de ondervinding van het ondernemingshoofd kan toegeschreven worden.

De wet voorziet zelfs de herziening der vergoeding, wanneer belangrijke veranderingen zich voordoen in verband met de omstandigheden, die in aanmerking kwamen, toen zij vastgesteld werd.

Men kan dus oordeelen hoe de Oostenrijksche wetgever er naar gestreefd heeft, steunend op het begrip van billijkheid, alle vraagstukken, met betrekking op uitvindingen van bedienden, op te lossen.

* * *

De Spaansche wetsbepalingen zijn veel meer beknopt. De verordening van 26 Juli 1929 op den Nijverheids-eigendom bevat geen schikkingen in verband met uitvindingen van loontrekkers.

De Spaansche wet, die gegrondvest is op de

principes, die in bijna al de niet-Angel-Saksische landen toegepast worden, kent het brevet toe aan hem, die het eerst de aanvraag doet, zonder dat men hoeft te onderzoeken, wie de uitvinder is.

Wijzen wij nochtans op artikel 59, dat de vennootschappen verplicht, wanneer zij een brevet aanvragen, in hun aanvraag den naam van den uitvinder aan te duiden; het brevet zal ook van diens naam melding moeten maken.

De wet van 21 November 1931 op het arbeidscontract heeft in artikels 23 tot 27 de wederzijdse rechten van werkgever en werknemer geregeld, wat betreft uitvindingen door laatstgenoemde gedaan.

De wet berust op het onderscheid tusschen gestichts-dienst-en vrije uitvindingen. Op de eerste mag de werkgever of de onderneming aanspraak maken alsmede op de tweede, voor zooveel de bediende aangeworven werd met het doel te trachten uitvindingen te verwezenlijken.

Allerlei andere uitvindingen, nl. «de vrije uitvindingen, waarbij de persoonlijkheid van den bediende overwegend is», zullen hem toebehooren, niettegenstaande het feit, dat de bediende ze onrechtstreeks te danken heeft aan de betrekking, die hij in de firma bekleedde.

Nadat hij dit onderscheid heeft gedaan, drukt de wetgever twee principes uit :

1o de overeenkomst, waarbij de uitvinder ten bate van zijn patroon of van een derde, aan het voordeel van een vrije uitvinding, — ja dan neen gepatenteerd — verzaakt, is slechts geldig, indien zij na de uitvinding gesloten werd.

2o Wanneer de uitbating door den werkgever van een dienstuitvinding winsten opbrengt, die niet evenredig zijn met het loon van den bediende, is laatstgenoemde gerechtigd een bijzondere en gepaste vergoeding te eischen.

* * *

Wij beperken ons overzicht inzake uitvindingen van bedienden tot de hierboven besproken wetgevingen.

Nochtans verdienen nog vermeld te worden, de Deutsche wet op brevetten van 5 Mei 1936 die ook, in haar paragraaf 36, het moreel recht van den uitvinder erkent; en een Fransch wetsontwerp van 1924, dat tot nu toe, door de wetgeven- de macht niet werd goedgekeurd.

Welk besluit leiden wij uit dit onderzoek af ?

Ons inziens dringt zich voor iedereen een besluit op : het principe van de vrijheid der over-

eenkomsten, zonder beperkingen, kan niet gehandhaafd worden. Wij hebben de ernstige gevaren, die er aan verbonden zijn, doen uitkomen, toen wij de rechtspraak die op dit principe grond is, uitgelegd hebben.

Ten andere hoeft men voorzichtig te werk te gaan, wanneer men een zoo kiesch onderwerp aanraakt : «le mieux est l'ennemi du bien».

Vermijden wij dus dit gebrek, dat maar al te dikwijls in de na-oorlogsche wetgeving voorkomt : in de wetsbepalingen alles te willen voorzien, alles te regelen.

Een te vaste wettelijke reglementeering kan zich onmogelijk aan de ontelbare en uiteenlopende toestanden, die uit de economische bedrijvigheid voortvloeien, aanpassen.

Daarom geven wij de voorkeur aan een stelsel, dat zou ingegeven zijn door de Nederlandsche en de Spaansche wetgevingen : verbod van contractuele bedingen, waarbij de bediende vooraf aan den werkgever het voordeel van gebeurlijke vrije uitvindingen afstaat. Erkenning van het recht van den werkgever op uitvindingen voortvloeiende uit de normale bedrijvigheid van den ondergeschikte in het gesticht, doch met de volgende beperkingen : 1o toekenning van een bijzondere vergoeding aan den uitvinder, wiens bezoldiging niet kan beschouwd worden als een voldoende belooning voor zijn inspanningen; 2o verplichting voor den aanvrager van het brevet, in het instrumentum, den naam van den uitvinder te doen vermelden.

Aan welk recht zou men de geschillen onderwerpen die in toepassing van de wet zouden ontstaan ? Die quaestie kan, ons inziens, geen moeilijkheden opleveren en wij denken niet dat een bijzondere rechtsmacht zou moeten geschapen worden om geschillen van dien aard op te lossen.

De burgerlijke rechtbanken, die dikwijls kiesche en ingewikkelde dingen van technischen aard te beoordeelen hebben, zouden volkomen bekwaam zijn de geschillen te beslissen, die zouden kunnen ontstaan uit de toepassing van eene wet, die wij wenschen plaats te zien nemen in onze juridische instellingen.

René DERIJCKE,
Advocaat te Gent

(1) Luik, 16 Febr. 1931, L'Ingenieur Conseil, 1932, bl. 66.

(2) id.

(3) Brussel, 28 April 1933, P. P. 1933, n° 256. — Werkrechtensraad, Gent, 8 Jan. 1935.

(4) L'Ingenieur Conseil, 1930, bl. 193.

RECHTSPRAAK

Nr 82.

COMMISSIE VAN HOGER BEROEP INZAKE WERKLOOSHEIDSVERGODING

3 September 1936.

Voorzitter : M. F. Van Goethem.

Griffier : M. Livin.

DE GEHUWDE VROUW, DIE IN BUITENECHTELIJKE GEMEENSCHAP LEEFT, EN NIET ALS GEZINSHOOFD BIJ EEN GERECHTELIJKE COMMISSIE INZAKE WERKLOOSHEID WERD ERKEND, KAN GEEN WERKLOOSHEIDSVERGODINGEN GENIETEN, IN GEVAL VAN VOLLEDIGE WERKLOOSHEID.

Aangezien het vaststaat dat de genaamde M. E. sinds 1914 in feite gescheiden is van haar man en in concubinaat leeft met den genaamden B. J.;

Aangezien de kas bij dewelke betrokkene aangesloten is, hooger beroep aantekent tegen de beslissing van de Provinciale Beroepscommissie van Antwerpen, dd. 17 April 1936, die de beslissing der Klachtencommissie van Antwerpen van 5 December 1935 bekrachtigt;

Dat deze laatste beslissing vaststelt dat er een gemeenschappelijk huishouden bestaat tusschen M. en V.; dat M. daarbij uitgesloten wordt van het voordeel der tegemoetkomingen van den Nationalen Dienst van Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid; dat hem een schorsing van drie maanden opgelegd wordt en de noodige terugvorderingen bevolen worden;

Aangezien deze beslissing gesteund is op het schrijven van 16 Augustus 1933, n° 2811/5273 B van den Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg;

Aangezien de kas het hooger beroep steunt op een schrijven van den Nationalen Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid van 27 Januari 1936, n° 1523/ER/VO en beweert dat de inhoud van deze twee brieven tegenstrijdig is;

Aangezien het gaat om een principiële kwestie die nog niet door de Commissie van Hooger Beroep opgelost werd;

Aangezien naar luid der Ministerieele nota van 16 Augustus 1933 de gehuwde vrouwen die gerechtelijk of in feite gescheiden zijn en die in concubinaat leven, niet aangezien worden, in principe, als gezinshoofd en geen recht hebben op gezinstoelagen, zoomin als op hoofdvergoedingen die zij zouden kunnen genieten indien zij alleen woonden;

Aangezien de Nationale Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid anderzijds bij zijn schrijven van 27 Januari 1936 aan de kas heeft laten weten dat een *gehuwde* vrouw die door haar man verlaten werd en in *concubinaat* leeft, gebeur-

lijk tegemoetkomingen wegens werkloosheid mag eischen, juist alsof ze alleen woonde;

Aangezien het advies van den Minister van Arbeid en Sociale Voorzorg eenerzijds, en de nota van den Nationalen Dienst anderzijds, als tegenstrijdig kunnen voorkomen;

Aangezien de huidige reglementeering aan den staat van concubinaat op zichzelf genomen, geen invloed toekent op het recht van belanghebbenden tot vergoedingen of tegemoetkomingen wegens werkloosheid;

Aangezien het concubinaat tusschen een verzekerden man en een verzekerde vrouw die beiden werkloos zijn, in principe geen invloed kan hebben op hun recht tot vergoedingen en tegemoetkomingen wegens werkloosheid; doch dat er nochtans rekening dient gehouden, wat deze personen betreft, met de schikkingen van artikel 45 van het koninklijk besluit van 31 Mei 1933 gewijzigd bij het besluit van 29 Januari 1935;

Aangezien genaamde M. E., *gehuwde* vrouw is die in concubinaat leeft, en geen gezinshoofd is, daar zij niet als dusdanig erkend werd door een beslissing van een klachten- of beroepscommissie die kracht van gewijsde zou verkregen hebben (artikel 26, 3° litt. d);

Aangezien zij anderzijds volledig werkloos is en dat zij, in hoedanigheid van gehuwde vrouw die geen gezinshoofd is, onder de toepassing valt van artikel 26, 3°, van het koninklijk besluit van 31 Mei 1933;

Om deze redenen :

Verklaart de Commissie het hooger beroep onvankelijk doch niet gegrond;

Zegt, diensvolgens, dat de genaamde M. E. bij toepassing van artikel 26, 3°, geen recht heeft op vergoeding, wegens onvrijwillige werkloosheid.

NOTA. — De beslissing van de Commissie voor Hooger Beroep inzake Werkloosheidsvergoedingen lost een vraagstuk op, dat aanleiding geeft tot vele moeilijkheden : welke invloed heeft het concubinaat op het toekennen van de werkloosheidsvergoedingen.

Overeenkomstig de bestaande reglementeering, wordt als antwoord gegeven : dat het concubinaat *geen* invloed hierop uitoefent; beide personen worden aangezien en desgevallend vergoed alsof zij geen ongeoorloofde betrekkingen onderhielden.

Nochtans, aanvaardt de beslissing, dat het antwoord anders luidt, indien de vrouw in concubinaat, een *gehuwde* vrouw is. In dit geval, blijft zij als gehuwde vrouw beschouwd, niettegenstaande het concubinaat.

Deze beslissing heeft voor gevolg dat alle gehuwde vrouwen gelijkelijk worden behandeld, en dat men weigert een gunstiger regiem toe te staan aan de gehuwde vrouw, juist wegens haar concubinaat.

Nr 83.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

4e Kamer. — 17 September 1936.

Eenige rechter: M. Van Geyt.

O. M. : M. Tollebeek.

Pleiters : Mrs A. Declercq en van Lennep.

PROCEDUUR. — DAGVAARDING. — OPGAVE VAN RECHTSGRONDEN. — VERANDERING OF AANVULLING DOOR DE RECHTBANK. — ONGEVAL. — AANSPRAKELIJKHEID. — VERSCEIDENE FOUTEN. — INVLOED DER STRAFRECHTERLIJKE BESLISSINGEN. — VERPLICHTING TOT SCHADEVERGOEDING.

Het gerechtelijk contract in burgerlijke zaken wordt niet noodzakelijkerwijze bepaald door de omschrijving der rechtsgronden, doch alleen door aanduiding der feiten, waarop de eisch gesteund wordt.

Behalve in uitdrukkelijk voorzien gevallen, kan de Rechtbank van ambtswege de rechtsmiddelen toepassen.

Wanneer een rechtstreeksch dagende partij beroep inslaat, tegen een vonnis dat haar afwijst en het Openbaar Ministerie dit beroep niet volgt doch berust in de vrijspraak van den rechtstreekschgedaagde, kan het Hof impliciet oordeelen dat dit beroep ook de publieke vordering voor den hoogerer rechter heeft gebracht.

De burgerlijke rechtbanken kunnen in de bewoordingen van een voorafgaand strafrechterlijk arrest een vermoeden putten om hunne overtuiging te vormen.

N. V. Tr. A t/ S. A. Gen. Charb.

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten;
Gezien de stukken van het geding;

Overwegend dat de hieraangehechte dagvaarding d.d. 14 en 15 Juni 1933 als volgt kan samengevat worden :

« Op 11 Februari 1930 gebeurde aan het kruispunt van het De Coninckplein en der Muizenstraat te Antwerpen, eene botsing tusschen een tramrijtuig toehoorend aan aanlegster en bestuurd door haar aangestelde Vereecken, eenerzijds, en een autovrachtwagen met sleeptuig, toehoorend aan tweede verweerster en bestuurd door haar aangestelde Godts, eerste gedaagde anderzijds. Hierdoor werd stoffelijke schade aangericht aan beide voertuigen en werd een zekere Roosenbroeck, die zich op het tramrijtuig bevond, ernstig gewond. »

Bij arrest van 4 Mei 1932, oordeelde het Beroepshof te Brussel dat Vereecken en Godts, beiden schuldig waren aan onvrijwillige kwetsuren aan Roosenbroeck, en verwees beide huidige verweerders hoofdelijk tot vergoeding van $\frac{2}{3}$ der schade veroorzaakt aan het tramrijtuig; Vereecken en zijne werkgeefster, huidige aanlegster, werden echter tegenover Roosenbroeck voor het geheele bedrag der door dezen opgelopen schade aansprakelijk gesteld.

Bij arrest van 28 November 1932 werd het bedrag der schade bepaald op 87.222,60 frank tot welker betaling aanlegster solidairlijk met haar aangestelde veroordeeld werd tegenover Roosenbroeck; zij deed deze betaling op 7 December 1932.

Diensvolgens ontstond, tusschen Vereecken en Godts, de solidariteit voorzien bij art. 50 van het strafwetboek en heeft aanlegster de $\frac{2}{3}$ van het voormeld bedrag in de plaats van gedaagden betaald; zij heeft dus naar billijkheid en volgens de bepalingen op dit stuk het recht, de terugbetaling dezer $\frac{2}{3}$, d. i. van fr. 58.905,67 te vorderen van beide verweerders wier hoofdelijke veroordeeling zij hiervoor vraagt; ook met het oog op art. 1384 3° lid B. W.

Overwegend dat de Rechtbank dus te onderzoeken heeft of ingevolge de feiten in de dagvaarding bedoeld, en krachtens het geldende recht, aanlegster, ja dan neen, recht heeft om de twee derden of een kleiner gedeelte van het door haar, in uitvoering van voormelde arresten, aan Roosenbroeck betaalde bedrag, van gedaagden terug te eischen.

Dat, al zou aanlegster, luidens de dagvaarding, geen andere regelen ingeroepen hebben, dan deze der solidariteit (quod non) de rechtbank hierdoor niet zou gebonden zijn.

Dat inderdaad, het raam van een burgerlijk rechtsgeding wel bepaald wordt door de in de dagvaarding gedane aanduiding der feiten, waarop de eisch gesteund is, doch niet door de vermelding van deze of gene wetsbeschikking : deze vermelding is immers overbodig en de rechtbanken kunnen dan ook altijd (behalve in de gevallen waarin de wet zulks uitdrukkelijk verbiedt) de rechtsmiddelen welke de neisch staven of zijn verwerping gebieden van ambtswege toepassen.

Feiten. — Overwegend, dat het arrest van 4 Mei 1932 vaststelt dat de feiten zich als volgt voordeden:

Godts, kwam de Muizenstraat, langs den kant waar die straat het De Coninckplein vervoegt, uitgereden, met tractor en zwaar geladen sleepwagen; op hetzelfde oogenblik kwam Vereecken met zijn tramrijtuig aangereden op den linkerkant van Godts, met eene snelheid die, gezien de nabijheid van een kruispunt met druk verkeer en de glibberigheid der baan (ingevolge de vochtige weergesteltenis) overdreven was.

Godts die bij het uitkomen der Muizenstraat niet vertraagd had, poogde het tramspoor nog over te steken, alhoewel het tramrijtuig toen nog maar hoogstens twintig meter verwijderd was van de plaats waar hij het spoor wilde kruisen en niet-tegenstaande de lengte en de geringe zijdelingsche beweeglijkheid der twee gekoppelde voertuigen die hij bestuurd. Aldus ontstond een hevige botsing, waardoor het voorgedeelte van het tramrijtuig zwaar beschadigd en Roosenbroeck, die zich daarop bevond, ernstig gewond werd.

Overwegende dat ditzelfde arrest wegens die feiten Godts hoofdens onvrijwillige kwetsuren en eene samenhangende verkeersovertreding, strafrechterlijk veroordeelde;

Dat diensvolgens het oorzakelijke verband tusschen de onvoorzichtigheid van Godts en de verwonding van Roosenbroeck en zelfs de beschreven toedracht der feiten, wat Godts aangaat « erga omnes » vastgesteld is;

Dat verweerders wel is waar opwerpen, dat het

Hof met deze strafrechterlijke veroordeeling uit te spreken, zijn macht te buiten gegaan is, daar Godts door de correctionele rechtbank vrijgesproken was en het Openbaar Ministerie tegen die vrijspraak geen beroep had ingeslagen;

Dat echter tegen bedoeld vonnis beroep aange- teekend was door aanlegster in hare hoedanigheid van rechtstreeksch dagende partij die van haar eisch tegen Godts en zijne werkgeefster was afge- wezen en dat het arrest moet aanzien worden als hebbende impliciet geoordeeld dat dit beroep ook de publieke vordering voor den hooger en rechter bracht;

Dat inderdaad geene enkele wetsbeschikking uit- drukkelijk het tegenovergestelde zegt en dat het dus zeer aannemelijk is dat het Hof zich wellicht steunend op art. 135 S. V. op dit punt eene andere meening toegedaan was dan de «Conseil d'Etat» (advies van 12 November 1806);

Dat alleszins de Rechtbank zich bij de, met gezag van gewijsde, door het Hof aan het beroep van aan- legster toegekende uitwerking moet neerleggen;

Overwegende dat hetzelfde gezag van gewijsde niet toebehoort aan hetgene het Hof jegens Vereecken geoordeeld heeft (vermits deze, uit hoofde van verjaring niet strafrechterlijk veroordeeld werd) en evenmin aan de waardeering der verge- lijkende zwaarwichtigheid van de fouten van Godts en Vereecken, die door het Hof uitsluitend in bur- gerlijk opzicht werden gedaan in een geding dat wel is waar ging tusschen dezelfde partijen, en ge- steund was op dezelfde oorzaak als het huidig doch dat niet sloeg op hetzelfde voorwerp (art. 1351 B. W.) immers ging het toen slechts om de vergoeding der stoffelijke schade, aan het tramrijtuig veroor- zaakt, en thans om het nadeel spruitende uit de verwondingen van Roosenbroeck;

Overwegend dat de rechtbanken echter in de be- woordingen van dit arrest (nopens dewelke par- tijen het eens zijn) een gewoon vermoeden (art. 1353 B. W.) put; dat de juiste toedracht der fei- ten, in de dagvaarding bedoeld, wel geweest is als hooger uiteengezet, terwijl zij in de uitoefening van haar eigen waardeeringsrecht, daaruit besluit dat zonder de overdreven snelheid van Vereecken, het ongeval niet zou gebeurd zijn doch dat de zwaar- wichtigheid der schuld van Godts, dubbel zoo groot was als deze van Vereecken;

Overwegend dat niet betwist wordt dat de door het ongeval weeskwestie aan Roosenbroeck toege- brachte schade 87.292,60 frank bedroeg, en even- min, dat dit bedrag hem op 7 December 1932 door aanlegster werd uitbetaald.

In rechte. — Overwegend dat aanlegster zich ver- giste, waar zij meende dat uit de arresten van 4 Mei en 28 November 1932, ingevolge art. 50 S. W., voort- vloede dat tusschen partijen een band van hoofd- gelijkheid bestond, voor wat de veroordeeling tot schadevergoeding jegens Roosenbroeck aangaat;

Dat zulks niet vol te houden is, vermits verweer- ders ingevolge de in kracht van gewijsde gegaan- de afwijzing, door de correctionele rechtbank van

den eisch die Roosenbroeck tegen hen gericht had, geen burgerlijke schuldenaren van deze laatste meer waren, doch hoogstens nog een natuurlijke niet afdwingbare verbintenis jegens hem konden hebben;

Overwegend dat, waar vaststaat dat de verwon- ding van Roosenbroeck geen plaats gevonden zou hebben zonder den samenloop der schuldige gedra- gingen van Vereecken en van Godts het nadeel dat voor aanlegster uit dit ongeval voortsproot onder den vorm van hare burgerlijke veroordeeling, dient aanzien als eene schade haar veroorzaakt door ge- zegden samenloop van schuldige gedragingen;

Dat er dus termen zijn tot toepassing van de van de beginselen opgesloten in art. 1382, 1383 en 1384, 3° lid. B. W.;

Overwegend dat men tevergeefs beweren zou, dat die schade slechts het onrechtstreeksch gevolg van het ongeval is en onmiddellijk veroorzaakt werd door de voornoemde arresten;

Dat immers, de burgerlijke beschikkingen van die arresten slechts een verklarend uitwerksel heb- ben (vgl. art. 883 B. W.) zij hebben enkel het be- staan verkondigd eener verbintenis die reeds te- voren en van rechtswege ontstaan was uit de ge- beurtenissen van 11 Februari 1930 en verder een uitvoerbaren titel aan Roosenbroeck bezorgd;

Overwegend wat de verdeling van den last der schade betreft, dat telkens een vermogen vermin- dert wordt door den samenloop der schuldige ge- dragingen van den titelvoerder van dit vermogen of van een persoon voor wiens daden hij burgerlijk verantwoordelijk is (art. 1384) eenerzijds en van een derden persoon anderzijds, de logiek van art. 1382 en 1384, eischt dat deze schade door elk van beide groepen van personen gedragen worde in de verhouding der zwaarwichtigheid der door hen be- gane fouten;

Dat inderdaad naar deze logiek het antwoord op de vraag wie het nadeel dragen moet afhangt van de schuld d. i. van een zedelijk bestanddeel en niet van de fysieke kracht of het stoffelijk element dat tot de benadeeling aanleiding gaf;

Dat, zoo de schuldige daad van den mensch waar- door schade berokkend wordt aan iemand die van alle schuld vrij is den eerstgenoemde verplicht tot algeheele vergoeding, der schade, en er hierbij geen rekening gehouden wordt met den graad zijner plichtigheid zulks slechts het logisch, ja mathema- tisch gevolg is van de verhouding, bestaande tus- schen de zwaarwichtigheid der schuld van den éénen, die steeds als een bepaalde hoeveelheid hoe klein ook, dient aanzien (A) en de schuldeloosheid van het slachtoffer (O) : $A/O =$

Dat de verdeling van de geldelijke gevolgen van een samenloop van fouten tusschen de personen die voor die fouten aansprakelijk zijn en naar even- redigheid hunner zwaarwichtigheid dus volkomen in overeenstemming is met de rede en in eenklank met het Belgisch stelsel der delictueele en quasi delictueele verantwoordelijkheid, zoowel als met den eisch der billijkheid;

Overwegend dat Godts dientengevolge ten be-

loope van $\frac{2}{3}$ de aanlegster dient te vergoeden voor de schade welke de betalingen die zij aan Roosenbroeck moest doen voor haar vertegenwoordigen;

Overwegend dat tweede verweerster krachtens art. 1384, 3° lid B. W. daartoe hoofdelijk met haren aangestelde verbonden is;

Om deze redenen :

De Rechtbank;

Gehoord den heer Tollebeek, substituut van den Procureur des Konings, in zijn advies gegeven ter openbare terechtzitting;

Alle verdere of breedere tegenstrijdige besluiten verwerpende;

Verwijst verweerders hoofdelijk om ten titel van schadevergoeding aan aanlegster terug te betalen de som van 58.905,67 frank, met de gerechtelijke intresten en de kosten van het huidig geding.

Nr 84.

CORRECTIONEELE RECHTBANK TE BRUGGE

24 October 1936.

Voorzitter : M. G. Soenen.

Bijzitters : MM. P. Kervyn en R. De Schrevel.

O. M. : M. L. de la Kethulle de Ryhove.

Pl. : Mrs J. Leuridan, Edg. van Dessel en A. Faure.

VERKEER. — VOORSTEEKEN. — WEGAANSLUITING. — VERANTWOORDELIJKHEID VAN AANSLUITINGSNEMER VOOR $\frac{2}{3}$. — VERANTWOORDELIJKHEID VAN VOORSTEKER VOOR $\frac{1}{3}$.

Wie een zwenking maakt naar links om een wegaansluiting te nemen zonder verwittigingsteeken verspert den weg van den voorsteker en dient voor $\frac{2}{3}$ verantwoordelijk gesteld.

Die voorsteekt bij een wegaansluiting begaat insgelijks een fout en dient voor $\frac{1}{3}$ verantwoordelijk gesteld.

O. M. & Oscar Syryn t/ Adiel Popelier.

Overwegende dat de onvoorzichtigheid ten laste van den verdachte bewezen is, omdat er spruit uit de gegevens van het onderzoek dat niettegenstaande Popelier wist dat er een moto in aantocht was, hij een zwenking naar links heeft gemaakt om de hoofdbaan te verlaten en alzoo den weg versperde aan Syryn die hem aan het voorsteken was;

Aangezien de onjuiste berekening van den tijd die hem overbleef om de baan te verlaten, en het gemis aan verwittigingsteeken, aan de andere weggebruikers, gedeeltelijk de oorzaak zijn geweest van het ongeval, maar dat de burgerlijke partij ook eene fout heeft begaan met den betichte te willen voorsteken bij eene kruising;

Aangezien de handelwijze van den betichte aan de burgerlijke partij eene schade heeft veroorzaakt die in de mate zooals volgt zal moeten hersteld worden, maar dat de burgerlijke partij tengevolge van hare onvoorzichtigheid een deel der verantwoordelijkheid moet afdragen, en dat deze billijk op één derde moet geschat worden;

Aangezien de burgerlijke partij de betaling vordert van eene som van 158.719,20 frank;

Aangezien deze vraag kan aangenomen worden in de volgende maat :

Geneeskundige zorgen	fr. 4.099,60
Volledige werkonbekwaamheid, twee maanden	2.500,—
Werkonbekwaamheid 50 %, twee maanden	1.250,—
30 % tot den dag der aanstelling	1.875,—
Zedelijke schade, pijn en smart	15.000,—

Samen : fr. 24.724,60

Zoodat er aan de burgerlijke partij op den dag der aanstelling eene som van 16.483,07 frank toekomt;

Aangezien daarenboven de burgerlijke partij eene som vraagt van 93.369,60 frank voor bestendige werkonbekwaamheid zich steunende op eene jaarlijksche winst van 30.000 frank voor het uitbaten van een hofstede van 15 Hectaren, gelegen te Eessen;

Aangezien de rechtbank tot hiertoe de noodige inlichtingen niet bezit om over deze vraag eene beslissing te vellen; dat diensvolgens het als noodzakelijk voorkomt een deskundige aan te stellen, om te doen onderzoeken of zulkdanige winst in de werkelijkheid zich voordoet;

Aangezien er spruit uit de bestanddeelen der zaak dat de werkonbekwaamheid vermoedelijk gedeeltelijk tijdelijk zou zijn; dat diensvolgens er dient vastgesteld te worden, door deskundigen, de natuur, den graad en den duur van de werkonbekwaamheid;

Om deze redenen :

De Rechtbank, verwijst den verdachte tot eene boete van 50 frank en tot de gedingskosten begroot in het geheel op 1152,69 frank;

En aangezien de kosten van het proces de 300 frank te boven gaan, bepaalt den duur van den lijfswang voor het verhaal derzelve op 15 dagen;

En wijzende op de besluitselen der burgerlijke partij, verwijst den betichte aan haar te betalen, de som van 16483,07 frank, met de rechterlijke intresten;

Geeft akte aan de burgerlijke partij van haar voorbehoud voor het toekomstige;

En vooraleer te beslissen over het overige van den eisch, stelt aan als deskundigen :

1° de heeren Merchie, Nemery en Deprest, geneesheeren te Brugge, met last de burgerlijke partij te onderzoeken met het oog op eene werkonbekwaamheid, den graad en duur er van te bepalen; om na neerlegging van hun verslag door partijen te worden gepleit, en door de rechtbank gevonnisd als naar rechte;

2° den heer Lothaire Vanhaverbeke, te Brugge, met last en na een grondig onderzoek van de bedrijvigheid der burgerlijke partij, hare middelmatige winsten te schatten, rekening houdende van de wisselvalligheden van de landbouwuitbatingen, om na nederlegging van het verslag, door partijen te worden gepleit en door de rechtbank gevonnisd als naar rechte;

Stelt de zaak onbepaaldelijk uit voor het toekennen van verdere schadevergoeding en der kosten der burgerlijke partij;

NOTA. — Zie R. W. 6e jg. nr 5, 18 October 1936, kol. 193, Corr. Rechtbank te Dendermonde, 18 Mei 1936, en ibidem 195, Corr. Rechtb. te Dendermonde, 8 Juli 1936, met eropvolgende rechtspraakopgave.

Zie ten slotte: contra, Brugge en pro, Dendermonde en Antwerpen.

Verbrekingshof: 7 Juli 1936 (2e K.), Journal des Tribunaux, 25 Oct. 1936, col. 525.

Nr 85.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

3e Kamer. — 10 November 1933.

Voorzitter: M. L. Peeters.

Referendaris: Mr Ch. Arendt.

Pleiters: Mrs. Nobels en Verbaet.

VERKOOPCONTRACT. — VOORWAARDEN DER SCHEIDSKAMER VOOR GRANEN EN ZADEN VAN ANTWERPEN. — LEVERING TE ANTWERPEN. — BEVOEGDHEID VAN DE RECHTBANK. VERKOOP OF KOOP. — BEVESTIGING. — CONTRACT GESLOTEN BIJ GEMIS AAN PROTEST.

Invoeringen betrekking hebbende op roerende rechten, is de Rechtbank van de plaats waar de verbintenissen ontstaan is of waar ze moet uitgevoerd worden, bevoegd om over de betwistingen vonnis te vellen.

Wanneer een koper of verkoper kennis heeft gekregen van de mondelinge bevestiging van den makelaar en zich onthoudt van protest, moet zulke gedraging als een stilzwijgende bekentenis der overeenkomst aanzien worden.

N. V. « C. C. A. » t/ V. M.

Gezien het geboekt exploit van verzet van 13 September 1933;

Herzien de oorspronkelijke vordering strekkende tot de ondertekening van een scheidsrechterlijk verdrag aangaande de niet-uitvoering door verweerder Heymans der mondelinge overeenkomst van 7 November 1932, hebbende als voorwerp, door aanlegster, van (25) vijf en twintig ton Plata haver, te leveren vanaf Januari 1933, per maandelijksche hoeveelheden van (5) vijf ton;

Wat de bevoegdheid betreft:

Aangezien aanlegger op verzet de plaatselijke bevoegdheid der Rechtbank van Antwerpen betwist om rede dat hij in een ander rechtsgebied zou gehuisvest zijn;

Aangezien het blijkt dat partijen de mondelinge overeenkomst weskwestie aan de algemeene voorwaarden der Scheidskamer voor Granen en Zaden van Antwerpen hadden gesloten;

Aangezien overigens, de koopwaar te Antwerpen moest geleverd worden;

Aangezien diensvolgens de Rechtbank dezer stede bevoegd is luidend artikel 42 van het Wetboek van Rechtspleging:

« ... en matière mobilière l'action pourra être » portée devant le juge du lieu dans lequel l'obliga-

» tion est née... ou dans lequel elle doit être ou a » été exécutée... »

Wat den grond aangaat:

Aangezien het van rechtspraak is dat wanneer een koper of een verkoper kennis heeft gekregen der mondelinge bevestiging welke van den makelaar voorkomt, en zich onthouden heeft van hoe genaamd welk protest of aanmerking te uiten, zulk gedrag aanschouwd moet worden als een stilzwijgend bekentenis der verkoopsovereenkomst;

Aangezien daarenboven aanlegger op verzet niet het minste antwoord heeft gegeven aan de herhaaldelijke aanmaningen en invertoefstellingen hem door verweester gericht betreffende de ter zijner beschikking gestelde hoeveelheden;

Om deze redenen:

De Rechtbank verklaart het verzet ontvankelijk maar niet gegrond;

Verklaart zich bevoegd « ratione loci » om het geschil te slechten;

Verwijst aanlegger op verzet af van zijnen eisch en verwijst hem tot de kosten;

Ingevolge zegt dat het bestreden vonnis volkomen gevolg zal hebben;

Verklaart het vonnis, behalve voor de veroordeeling tot de kosten, uitvoerbaar niettegenstaande beroep; en zonder borgstelling.

Nr 86.

VREDEGERECHT TE LEUVEN 1e Kanton

17 October 1936.

Vrederechter: M. A. Veltkamp.

Pleiters: Mrs R. Desert en C. Vandenberg.

JACHTRECHT. — OVEREENKOMST. — VASTE DATUM. — ART. 1328 B. W.

Het jachtrecht dat toegestaan werd bij niet geboekte overeenkomst kan niet tegengesteld worden aan deze die hetzelfde recht bij geboekte overeenkomst verkreeg; art. 1328 B. W. is op dergelijke onderhandse akten toepasselijk.

L. Vloeberghs t/ Fr. Leleux en J. Schuermans.

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten;

Aangezien het geding voor doel heeft verweerd- ders zich te hooren zeggen dat de mondelinge jachthuurovereenkomst die zij tegenover eischer doen gelden, niet kan ingeroepen worden en bijgevolg zich te hooren verbot doen nog te jagen op de eigendommen van Mijnheer Kelecom, die der Weduwen Muls en Gonne, dewelke hun jachtrecht regelmatig zouden verhuurd hebben aan eischer;

Verweerd- ders zich te hooren veroordeelen aan eischer een som van 500 frank te betalen ten titel van schadevergoeding met de wettelijke intresten;

Aangezien het bewezen is door de mondelinge mededeeling gedaan door verweerd- ders aan eischer op 26 Oogst 1936, dat zij zekere mondelinge overeenkomsten doen gelden, zoogezegd aangegaan tus- schen hen en voornoemde grondeigenaars Kelecom,

Weduwe Muls en Weduwe Gonne, waarbij zij het jachtrecht huurden voor het jaar 1936-1937 op de goederen van voornoemde grondeigenaars, en aan eischer verbod doen zijn jachtrecht uit te oefenen op de goederen van gezegde grondeigenaars;

Aangezien verweerders niet betwisten dat vrager het jachtrecht op de goederen gelegen te Herent-Thildonck, Velthem en Winxle, eigendom der Wwe Muls, gehuurd heeft vanaf 27 Juni 1936, bij onderhandsche akte geregistreerd te Leuven, op 24 Oogst 1936, B. A. en Erfenissen II, boek 6bis, blad 13, vak 94, één blad geen verzending, ontvangen 8 frank door den Ontvanger, (get.) onleesbaar;

Dat hij het jachtrecht huurde op de goederen gelegen te Herent en omliggende, eigendom van den heer Kelecom, en dit vanaf 2 Juli 1936, bij onderhandsche akte geboekt te Leuven, op 4 Juli 1936, B. A. en Erfenissen II, boek 6bis, blad 12, vak 75, één blad, geen verzending, ontvangen 4 frank door den ontvanger, (get.) onleesbaar;

Dat bij akte geboekt te Leuven, op 22 September 1936, B. A. en Erfenissen II, boek 6², blad 14, vak 110, één blad, geen verzending, ontvangen 11 frank door den Ontvanger, (get.) onleesbaar, eischer ook het jachtrecht huurde vanaf 26 April 1936 op de goederen van zekere Van Hoof, alsook het jachtrecht die gezegde Van Hoof in huur bekomen had op de goederen van Wwe Gonne en kinderen, ingevolge huurakt op 28 Oogst 1936, geboekt te Leuven, B. A. en Erfenissen II, boek 6bis, blad 13, vak 98, één blad, geen verzending, ontvangen 4 frank door den Ontvanger, (get.) onleesbaar;

Aangezien de zoogezegde overeenkomsten ingeroepen door verweerders geen vaste datum hebben; inderdaad ingevolge artikel 1328 van het burgerlijk Wetboek, hebben onderhandsche akten ten opzichte van derden slechts een datum, ofwel van den dag dat zij geregistreerd worden, ofwel van den dag van het overlijden van dengene of van één dergenen die ze onderteekend hebben; ofwel van den dag waarop de hoofdinhoud werd vastgesteld in door openbare officieren opgemaakte akten, zooals proces-verbaal van verzegeling of van inventaris;

Aangezien de zoogezegde mondelinge overeenkomsten geen vaste datum verkregen hebben tegenover eischer op een der wijzen voorgeschreven door art. 1328 B. W., dat zij bijgevolg tegenover hem niet kunnen gesteld worden;

Aangezien ten andere dat de overeenkomsten door eischer ingeroepen geregistreerd zijn, dat, zoodoende, zij vasten datum tegenover verweerders hebben en hem dus tegenstelbaar zijn;

Aangezien een oproeping in vrijwaring der verhuurders door eischer niet noodig is ter zake, daar de verweerders niet betwisten dat eischer het jachtrecht bekomen heeft, bij akte die vasten datum heeft;

Aangezien eischer, het jachtrecht bekomen hebbende op de goederen van voormelde grondeigenaars, door voorberoepen overeenkomsten die datum hebben, het recht heeft zien te verzetten dat dit jachtrecht niet uitgeoefend wordt door personen die maar een mondeling kontrakt inroepen; dat

verweerders niet loochenen gejaagd te hebben op de goederen waarvan het jachtrecht verhuurd werd aan eischer, dat deze materiele en moreele schade geleden heeft, dewelke 500 frank bedraagt;

Om deze redenen,

Wij, Vrederechter van het 1e Kanton Leuven, gelet op art. 2, 34, 37, 41 en 64 van de wet van 15 Juni 1935;

Alle andere besluitselen als ongegrond of overbodig verwerpende;

Zeggen voor recht dat de mondelinge huurovereenkomsten die verweerders doen gelden tegenover eischer tegen hem niet kunnen ingeroepen worden;

Doen verbod aan verweerders nog te jagen op de eigendommen van M. Kelecom, der Weduwen Muls en Gonne, dewelke hun jacht regelmatig verhuurd hebben aan eischer;

Veroordeelen samen verweerders aan eischer eene som van 500 frank te betalen ten titel van schadevergoeding met de wettelijke intresten vanaf 25 September 1936.

Verwijzen verweerders tot de kosten van het geding geschat tot op heden tot op 118 frank, niet inbegrepen de kosten noch de uitvoering van het tegenwoordig vonnis.

NOTA. — Uit den tekst van het vonnis kan niet worden opgemaakt of de ingeroepen overeenkomsten «het uitsluitend jachtrecht» voorzagen op de bepaalde eigendommen.

We meenen vroeger rechtspraak gelezen te hebben ingevolge dewelke een jachtrecht van verschillende personen op eenzelfde eigendom tegelijkertijd kon bestaan indien geen der overeenkomsten (geboekt of niet) het uitsluitend recht bedong.

INGEZONDEN BIJDAGEN

HET RECHT VAN VADER EN MOEDER NOPENS DE WIJZE VAN BEGRAVEN EN DE BEGRAFENISPLAATS VAN HUN BEIDER KIND

De mensch heeft het recht om vast te stellen welk het karakter van zijn begrafenisplechtigheden (kerkelijke of burgerlijke) zijn zal, alsmede om zijn begraafplaats aan te duiden (1). De uitdrukking van de wil daaromtrent is aan geene formaliteiten onderworpen, en de wil kan afgeleid worden uit een samenloop van feiten en omstandigheden (2). Bij ontstentenis van uitdrukkelijke wilsverklaring van den overledene en bij gebrek aan de wilsuitdrukking vervangende en reveleerende omstandigheden, moet den gepresumeerden wil van den overledene opgezocht worden: de rechtspraak aanvaardt thans algemeen het voorkeursrecht van den overlevenden echtgenoot, dat gebaseerd is op de intimiteit van het huwelijk, dat de nauwste banden en de edelste verplichtingen in het leven roept. (3). Geldt het een ongetrouwde persoon, die zijn wil niet kenbaar maakte, en doet het pijnlijk conflict (*quid miserius quam in morte sepe liri non posse?*) tusschen familieleden zich voor, dan moet de rechter steeds het centrum van affectie opsporen en, zoodoende, aan hem, die vermoed wordt het best de intenties van den *de cuius* te kennen, de zorg om voor de begrafenisplechtigheden te zorgen opdragen, zonder met de erfrechtelijke regelen rekening te houden, die

niet bestaan om een geschil van affectionneelen aard op te lossen.

De vraag wordt echter moeilijker, wanneer tusschen vader en moeder een geschil oprijst nopens de begraafplaats en of het karakter der begrafenisplechtigheden aan hun beider kind te bezorgen, daarmee hangt volgende vraag samen: wanneer is een minderjarige zelf bekwaam om rechtsgeldig zijn wil daaromtrent te doen blijken?

De ontvoogde minderjarige heeft, naast het genot en het beheer van zijn goederen met een gelimiteerde bekwaamheid, de zorg over zijn eigen persoonlijkheid (*le gouvernement de sa personne*). We meenen daarom dat aan de ontvoogde minderjarige het recht moet worden toegekend om zijn begrafenisplechtigheden vast te stellen; in Frankrijk werd deze theorie wettelijk bekrachtigd door de wet van 15 November 1887, waarvan art. 3, 1° luidt: «*Tout majeur ou mineur émancipé, en état de tester, peut régler les conditions de ses funérailles, notamment, en ce qui concerne le caractère civil ou religieux à leur donner et le mode de sa sépulture*».

De niet-ontvoogde minderjarige kan, volgens sommige auteurs, zijn wil desbetreffende rechtsgeldig doen blijken van af zijn 16e jaar; ze steunen zich op twee redenen: vooreerst op art. 904 B.W. dat aan de minderjarige, die den leeftijd van zestien jaar bereikt heeft, toelaat, bij testament en tot beloop van de helft van de goederen waarover de meerderjarige mag beschikken, te beschikken over zijn goederen; vervolgens op deze bepaling uit het S. W. B. die de minderjarige van af voornoemde ouderdom beschouwt als handelend met het oordeel des onderscheids. Wij zijn echter de meening toegedaan, dat die argumentaties allen grondslag missen en dus willekeurig zijn: de rechter, volgens mij, moet *in concreto* apprecieeren of de overledene zich rekenschap gaf van zijn daden wanneer hij zijn wil deed blijken. Tegenover de ontzette nemen we een zelfde houding aan (*lucidum intervallum-theorie*).

Zoo de wil van de minderjarig-overledene niet gekend is, hebben de vader en de moeder het recht om de begrafenisplechtigheden te regelen. Genoemd recht vindt zijn oorsprong in de ouderlijke macht. In geval van conflict tusschen vader en moeder, moet, *in principie*, de wil van den vader domineeren. We huldigen dus de theorie van het principieele voorrecht van den vader.

De moeder kiest de begraafplaats voor haar zoon, bij uitsluiting van alle andere familieleden, wanneer haar man vooroverleden is (4). Die conclusie volgt logisch uit het gemeen recht: bij het overlijden van den vader krijgt de moeder de vaderlijke macht die dan wordt een «moederlijke» macht; de vader kan door een testament die macht niet verminderen of uitschakelen. (5) Een soortgelijke oplossing dient ook aanvaard wanneer de vader uit de ouderlijke macht is ontzet, of wanneer hij, wegens afwezigheid of eenige andere reden, niet in staat is zijn rechten te doen gelden.

Het recht, dat de ouderlijke macht verleent, kunnen we echter geenszins als absoluut beschouwen. De rechtspraak heeft volgend geval moeten oplossen: de echtgenooten waren getrouwd voor een priester van de katholieke kerk en het kind, dat uit hun echt geboren werd, lieten ze doopen volgens de regelen van voornoemde godsdienst; het kind sterft zonder zijn wil nopens de begrafenisplechtigheden te hebben laten of kunnen laten blijken; de man wilt een burgerlijke begrafenis, de vrouw integendeel een kerkelijke: de rechter der kortgedingen autoriseerde de vrouw om het kind, niettegenstaande het verzet van den man, met de ceremonien van den katholieken godsdienst te

laten begraven. (6) De rechter steunde zich op volgend tweevoudig motief: de echtverbintenis door een katholiek priester voltrokken en het doopsel aan het kind toegediend. De groote moeilijkheid die oprijst, ligt in het «gezag van den man» en de ouderlijke, d.i. «vaderlijke» macht: «Gedurende het huwelijk, wordt dat (ouderlijke macht) gezag door den vader alleen uitgeoefend», (art. 373 B.W.) terwijl elke overeenkomst, die voor doel of resultaat hebben zou de vader van dat gezag te berooven, om het op de moeder over te dragen, nietig zijn zou, als strijdig met de openbare orde, krachtens de art. 6 en 1388 B.W. De vader heeft derwijze het recht om souverein de eeredienst van zijn kinderen te bepalen: elk accoord daaromtrent tusschen echtgenooten of tegenover derden blijft zonder burgerlijke werkdadigheid. (7).

De beslissing van den rechter, zooals boven vermeld, werd nochtans als aanvaardbaar en zelfs billijk aangesehen. Het religieus huwelijk, aldus Roux (8), dat de echtgenoot accepteerde, wel wetende welke verbintenissen er uit ontstaan en het doopsel dat aan het kindje de hoedanigheid van christen mensch en de daarmee verbonden rechten schenkt, doen, ten laste van den vader, een stilzwijgende verbintenis ontstaan aan het kind een religieuze begrafenis te geven. Genoemde handelingen scheppen ten voordeele van het kind een recht dat de vader niet mag miskennen.

Deze verklaring meen ik niet te kunnen bijtreden. Immers uit voormelde omstandigheden, hoe billijkend die ook mogen zijn, mag niet afgeleid worden dat het kind een recht verkrijgt dat stilzwijgenderwijze zou zijn ontstaan ten gevolge van een *pacto tacito* opgeroepene verbintenis. Uit een feitelijkheid kan o.i. ten voordeele van het kind geen recht ontstaan, dat *eo ipso*, ten opzichte van de begrafenis-aangelegenheden, zou meebrengen een afstand van de ouderlijke macht. Omdat de ouders aanvankelijk het kind goddeloos opvoeden, volgt daaruit niet dat het kind recht op een goddelooze opvoeding verwerft; een beslissing van de ouderlijke macht kan het kind integendeel in een b.v. katholieke onderwijsinrichting brengen. Een daarmee onverenigbare stelling is, mijns inziens, nietig wegens openbare orde: niet aan het kind, maar aan den drager der ouderlijke macht dienen, in principie, daaromtrent rechten toegekend te worden. Men kan zich daarenboven niet steunen op het door de G.W. gearandeerde beginsel van eeredienst of godsdienstloosheid, aangezien genoemd beginsel niet bedoeld is om de ouderlijke macht op te heffen. Trouwens heeft een kind de gewenschte onderscheidingskracht? Die beschouwingen laten me niet toe met de verklaring van Roux vrede te nemen.

Volgens anderen, (9) en deze stelling is o.i. nauwkeuriger, dient als volgt geredeneerd: Het recht der ouderlijke macht is, in onze wetgeving, verre van absoluut. De vader n.l. kan, zonder een misdrijf te begaan, geen brutale mishandelingen op zijn kinderen toepassen; hij is, krachtens bijzondere wetten, gehouden, of hij het wil of niet, aan zijn kinderen een zekere opvoeding te geven. Wanneer een vader zijn kind heeft doen, of laten doopen en dat kind enkele maanden later overlijdt, dan kan zijn wil, het kind de begrafenis van een vrijdenker te geven, niet verklaard worden. Die handeling is een niet redelijke uitoefening van de vaderlijke macht, ze is niet gemotiveerd door een vaste overtuiging, omdat korte tijd te voren de man zijn kind de katholieke godsdienst deed bijtreden. Zijn handeling, als vader en man, als drager van ouderlijke macht en gezagsrecht, getuigt van zwakte, van verslaafdheid aan

verderfelijke passies, van misbruik van de hem verleende machten en rechten.

Men kan twisten over de functies van onze privaatrechterlijke instituten, zooals b.v. de eigendom; boven betwisting staat echter het feit dat de ouderlijke macht wel een functioneel recht is, dat redelijk moet worden aangewend; wordt er misbruik (*détournement* is hier beter dan *abus*) van gemaakt; dan moet de rechter (cfr het hooger vermeld geval) met de pretenties van den vader geen rekening houden en de gewettigde vraag der moeder inwilligen. Bij dit argument voeg ik nog een ander: als het kind overlijdt, bestaat er geen voorwerp voor de ouderlijke macht meer; om de begrafenis van het kind te regelen, moet de vader, als drager van de ouderlijke macht, diensvolgens niet als dusdanig, niet *qualitate qua*, in aanmerking genomen worden.

In deze zin is onze rechtspraak ook geevolueerd: een paar praktische gevallen zullen het duidelijk aantoonen.

I. Brussel, (kortg.) 5 November 1893, J.T., 1893.1430. De voorzitter van de rechtbank verklaarde dat de regelen der ouderlijke macht geen toepassing kunnen krijgen in geval van conflict tusschen de vader en de moeder nopens de aan het overleden kind te bezorgen begraafplaats, aangezien genoemd gezag bij den dood van het kind ophoudt te bestaan. In principie zal weliswaar de familievader de zaken betreffende de begrafenis zijner kinderen regelen, maar de rechter der kortgedingen moet met de feitelijke en rechtspositie van partijen rekening houden.

In *casu* had op 25 Februari 1893 een vonnis de scheiding van tafel en bed uitgesproken, aan aanlegster de bewaring van de kinderen, respectievelijk 16, 17 en 19 jaar oud, door een exceptionneele beslissing tot groote tevredenheid der moeder, toevertrouwd. In die omstandigheden mag de moeder de begraafplaats van haar kind kiezen, om het graf met hare teedere zorgen te onderhouden, daardoor een verzachting in het lijden ondervindend. Na haar dood zal ze in de concessie naast haar vooroverleden kind begraven worden: in den dood zullen ze vereenigd zijn, zooals de rechtbank hen, door een vonnis, voor het leven vereenigde. In beroep werd deze beslissing bekrachtigd: Brussel, 2 December 1893, B.J. 1894. 101 en J.T., 1893.1429.

II. Hoei, (kortg.) 3 Januari 1923, Pas. 1923-3-47. Het recht van den vader, volgens deze uitspraak, op het lichaam van het kind, draagt geenszins het karakter van een absoluut eigendomsrecht, daar het recht van bewaring, dat den vader gedurende het leven van het kind toekomt, door het overlijden niet in een eigendomsrecht wordt omgezet. Met elke idee van billijkheid en menselijkheid zou het strijdig zijn in het hoofd van den vader het bewaringsrecht te beschouwen als een recht van eigendom waarvan hij, naar goeddunken, gebruik en misbruik zou kunnen maken. Diensvolgens kunnen motieven van superieuren aard, welke de rechtbanken dienen te apprecieeren, prevaleren op den goeden wil van den vader. En de rechter besloot, m.i. volkomen ge-motiveerd: «*Qu'il est incontestable que la mère dument habilitée possède le droit, au même titre que son mari et conséquemment avec lui, de veiller à ce que son enfant soit enterré décemment, tout aussi bien que le droit de veiller à l'éducation, à l'instruction de son enfant pendant la vie*». De feiten waren n.l. de volgende: reeds 25 jaar was het kind begraven op een kerkhof dat ging genivelleerd worden. De moeder, sinds lang uit den echt gescheiden van een man, die haast onmiddellijk hertrouwde, vroeg en bekwam, van de gestelde overheid, de ontgraving en

overbrenging van het stoffelijk overschot van haar kind naar een grafkelder. De vader, om zijn z.g.n. recht te doen gelden, dagvaardt in kortgeding: de rechter, hogere beschouwingen nochtans vooruitzettend en welke werden bekrachtigd, (10) verklaarde zich onbevoegd bij gemis aan hoogdringendheid. (11).

We meenen dus dat de ouderlijke macht geen absoluut recht uitmaakt dat steeds en op alle domeinen primeert; volgens onze meening houdt de ouderlijke macht op te bestaan bij en door het overlijden van het kind, bestaansmotief van genoemd gezag. Toch moet, in principie, aan de vader, hoofd der familie en drager van 't gezagsrecht op de vrouw, *qualitate qua*, het recht worden toegekend om te beslissen over het karakter der begrafenisplechtigheden en of de begraafplaats. Dat gezagsrecht, en het daaruit voortvloeiend recht om de begrafenis te regelen, is de tegenhanger van verplichtingen en, zoo het blijkt dat de vader aan zijn plichten te kort komt, zou het een grove onbillijkheid uitmaken, de uitoefening van een recht nog aan den vader toe te kennen, waarop deze zijn aanspraak verloren heeft. In geval van het zeer te betreuren conflict tusschen vader en moeder, moet het overwicht gegeven worden aan motieven, welke gebaseerd zijn op den onderstelden wil van den overledene, aan behoorlijkheidsnormen, aan liefdegevoelens om het geschil op te lossen.

Kan de vader, wat betreft zijn principieel recht om de begrafenisplechtigheden van zijn jeudig overleden kind te regelen, afstand doen? of nauwkeuriger uitgedrukt: kan hij dat recht door anderen, en n.l. de moeder, laten uitoefenen? Zoo er nopens de begrafenisplechtigheden en of de begraafplaats een meningsverschil bestaat, kan de man ongetwijfeld, naar we meenen, de moeder een beschikking laten treffen: derwijze doet hij geen afstand van zijn gezagsrecht, hij oefent het integendeel uit; genoemde hypothese zal ook wel niet betwist worden.

Moelijker wordt echter de vraag, waarvan we de jurisdictionele oplossing reeds vermelden (12), of de echtgenooten over bepaalde punten en, wat ons betreft over de begrafenisangelegenheden, op voorhand een overeenkomst zouden kunnen treffen: men kan zich immers indenken dat de vrouw zich het recht zou doen toekennen om de kinderen, die uit den echt zullen geboren worden, een bepaalde godsdienst te doen aanleeren en ze, in geval van vroegtijdig overlijden, volgens den ritus van die bepaalde godsdienst te doen begraven. Soortgelijke bepaling zou in het huwelijkscontract zijn opgenomen. Algemeen wordt aanvaardt dat genoemd beding nietig, overeenkomstig de art. 6 en 1388 B.W. is en diensovereenkomstig voor den belover geen burgerlijke verplichting meebrengt en dat de vrouw harerzijds, om dat contractueel verleend recht te doen eerbiedigen, geen enkel middel kan doen gelden, aangezien haar titel, wegens openbare orde, nietig is. (13)

Die stelling oordeelen we, menselijk bekeken, zeer betreuenswaardig, en meenen dat, juridisch gesproken, een andere oplossing kan worden verdedigd.

De ouderlijke macht bestaat om en voor het kind, ze is verrechtvaardigd en verantwoord door de belangen van het kind: dat principe geeft de uitgestrektheid, maar ook de limite van genoemd recht aan, dat, als functioneel recht, verplichtingen inhoudt, die alleen de bestaansredenen van het recht uitmaken. Een eigenaar kan zijn recht nuttig aanwenden; gebruikt hij zijn recht niet, laat hij een hem toebehoorende grond, die zeer renderend kan uitgebaat, braak liggen, dan nog oefent hij, dus in geval van *non usus*, het recht van een volwaardig eigenaar uit. Zoo concludeeren we

dat, in ons recht, de eigendom een zuiver funktieloos instituut is. De ouderlijke macht en het gezagsrecht zijn echter funktioneele rechten, essentieel beschouwd die bestaan om en voor het heil van de familie; ze moeten diensvolgens, waar het noodig blijkt, uitgeoefend, aangewend en gebruikt worden. Omdat het eigendomsrecht juridisch geen functie moet vervullen, kan men er over beschikken, er afstand van doen. Gelijkelijk redeneerend, omdat de ouderlijke macht en het gezagsrecht functies, door de wet verplichtend verklaard, moeten vervullen, kan de drager er van er niet vrij over beschikken, er geen afstand van doen, moeten ze diensvolgens normaal uitgeoefend worden. Zoo de vader in het huwelijkscontract de vrouw toelaat of oplegt de kinderen in een bepaalde godsdienst op te voeden, ze volgens een bepaalde cultus, ingeval van vroegtijdig overlijden, te doen begraven, dan doet de man-vader, -volgens mijn oordeel, *heelemaal geen afstand* van het recht hem door de ouderlijke macht verleend; integendeel, hij doet het zijn normale functie vervullen.

Trouwens, we zien heelemaal niet in welk nadeel kan ontstaan uit de contractueel, b.v. in het huwelijkscontract, aangegane verbintenissen en de normale uitvoering er van. Juridisch zien we er geen bezwaar in en praktisch is de stabiliteit der huwelijksvereenkomsten, onder alle opzichten, zoo pecuniaire als andere, allernoodzakelijkst als zijnde het eenig bestaande middel om de vrede in de z.g.n. gemengde huwelijken te verzekeren.

Een opwerping kan nog aangevoerd: de overeenkomsten, derwijze aangegaan, vallen niet op het moment van de uitvoering der verbintenis, maar worden op voorhand genomen, wat eventueel de actuele macht, d.i. op het oogenblik van de uitvoering, zou kunnen krenken. Daarop antwoorden we dat meermalen een vader zich moet berouwen over een daad die hij vroeger, verkeerdelijk en krachtens de ouderlijke macht, stelde: de droevige voorbeelden uit de praktijk ontslaan ons van ieder verder commentaar. Wij meenen vervolgens, dat de art. 6 en 1388 B.W. niet geschaad worden door een verbintenis welke de vader in het huwelijkscontract aanging, immers hij, de man en drager der ouderlijke macht, en niet de vrouw heeft beschikt; da man heeft de ouderlijke macht uitgeoefend en moet er dus maar voor zorgen dat zulkdanige uitoefening hem later niet tot spijt strekt. Soortgelijke overeenkomst kan ten slotte juist best genomen in en ter gelegenheid van het opname van een keure die het familieleven zal beheerschen. (14).

Samenvattend: de man, als hebbende het gezagsrecht, regelt in principie de begrafenisplechtigheden van het kind. Dat recht wordt aan de moeder toegekend zoo daartoe termen, door de rechtbank souverain te apprecieeren, aanwezig zijn. Een beding nopens het karakter der begrafenisplechtigheden bij eventueel vroegtijdig overlijden van het kind, en in het huwelijkscontract opgenomen doet, o.i., geen afbreuk aan de ouderlijke macht en is niet nietig wegens openbare orde, aangezien er geen afstand van ouderlijke macht en gezagsrecht plaats heeft.

RAYMOND JACOBS.

(1) De rechtspraak is in deze definitief sinds V., 3 Juli 1899, P. P., 1900, n° 279.

(2) Merk op dat we de kwestie der lijkverbranding niet behandelen.

(3) Zie de onberispelijke motiveering van Burg. Rb. Bergen, 24 Januari 1931, Pas., 1932, 2, 105, in beroep bekrachtigd: Brussel, 27 Juni 1931, id. Vgl. ook Ch. Thirion, *Du choix, par l'époux survivant, de la sépulture de*

son conjoint prédécédé, in *Revue de Droit Belge*, Brussel, 1932, p. 125.

(4) Montpellier, 27 Juli 1887, Dalloz, *Rép. Supplém.*, IV, V° *Culte*, p. 646, nota (1).

(5) Cass, req., 16 Mei 1930, D. H., 1931, 34.

(6) Douai, 6 April 1875, D., 1875, 3, 49.

(7) V., 6 November 1879, Pas., 1879, I, 400 en Luik, 5 Mei 1909, Pas., 1909, 2, 219.

(8) Roux, *Le droit en matière de sépulture*, 1875, p. 327.

(9) Dalloz, *Rép.*, Suppl., v° *Culte*, n° 875.

(10) Luik, 25 Mei 1923, B. J., 1923, 558, met advies van den heer advocaat generaal Pépin.

(11) J. De Glas. — A. Rodenbach, *Traité des référés*, Brussel-Parijs, 1935, p. 16, n° 2.

(12) Cfr. sub nota (7).

(13) Zie uitdrukkelijke zeggingswijze in: G. Beltjens, *Encycl.*, IV, p. 439, n° 2; Cfr. ook A. Colin. — H. Capitain, *Cours élémentaire de droit civil français*, III, Parijs, 1932, (7° uitg.), p. 14-15, n° 12.

(14) Het huwelijkscontract is, naar de verklaring van Bigot-Préameneu, een waar familiepact (Cfr. Locré, XI, p. 417).

WETGEVING

WETSVOORSTEL op de herinschrijving der leden van de Balie.

TOELICHTING

Mevrouwen, Mijne Heeren,

Het is lang een twistvraag gebleven of een advocaat, nadat hij geschrapt was geworden van de Balie, zijn herinschrijving kon bekomen.

Zoowel in België als in Frankrijk wordt deze vraag op dit oogenblik bevestigend opgelost (zie Fernand Payen: « Le Barreau », Parijs 1934, blz. 72).

Het wetsvoorstel heeft voor doel eens voor goed een einde te stellen aan die betwisting.

Het gaat uit van het beginsel: « de Orde is meester van haar Tabel ».

Het is bovendien onbetwistbaar dat tuchtstraffen, naar de tegenwoordige opvatting, geen eeuwigdurend karakter mogen hebben.

Enkele advocaten blijven op dit oogenblik nog onderworpen aan tuchtmaatregelen, die tegen hen werden getroffen wegens feiten die tijdens den oorlog werden gepleegd.

Deze feiten werden naar sommigen beweren, door de rechtbanken evenmin als door zekere tuchtraden, niet altijd met de noodige objectiviteit beoordeeld.

In alle gevallen moet de mogelijkheid worden geschapen een wellicht al te strenge toepassing der tuchtmaatregelen in de naoorlogse periode geschied, door billijkheid te temperen en feiten in bijzondere omstandigheden, meestal op jeugdigen ouderdom gepleegd, aan een nieuw onderzoek te onderwerpen of eenvoudig te doen vergeten.

Dit wetsvoorstel is overigens van algemeenen aard en de toepassing ervan kan zich uitstrekken tot alle gevallen, ook die welke zich na den oorlog voordeden.

De Raad der Orde of de Rechtbank (daar waar geen tuchtraad bestaat), zullen in ieder geval te beslissen hebben of er redenen zijn om een vraag tot herinschrijving in te willigen.

In enkele gevallen werden reeds door onze Tucht-raden beslissingen genomen die door grootmoedigheid en billijkheid werden ingegeven. Zij dienen gehandhaafd. De Raad der orde is immers best aangewezen om te oordeelen of degenen die werden getroffen door tuchtmaatregelen zich ondertusschen waardig

hebben getoond om terug hun beroep uit te oefenen.

Wij zijn er van overtuigd dat in dien geest opgevat, het wetsvoorstel beantwoordt aan de verlangens naar billijkheid en aan de betrachtingen der overgrote meerderheid van de leden der Belgische Balie, die altijd gestaan heeft in het teeken der verdraagzaamheid, der broederlijkheid en der verzoening.

WETSVOORSTEL

Eerste artikel. — De advocaat die tengevolge van een tuchtmaatregel vanwege den Raad der Orde of de Rechtbank werd geschrapt, mag na vijf jaar zijn herinschrijving aanvragen bij de Balie van gelijk welk rechterlijk arrondissement. Indien hij zijn herinschrijving vraagt voor een andere Balie dan die tot dewelke hij vroeger behoorde, is hij verplicht bij zijne aanvraag een afschrift te voegen van de beslissing waardoor hij werd geschrapt.

Art. 2. — De Balie waarbij de aanvraag is ingediend beslist zonder mogelijk verhaal.

Art. 3. — De herinschrijving geeft aan den advocaat het recht te pleiten voor al de rechtscollèges van het Land. Om te pleiten voor de rechtbanken van de Balie tot dewelke hij vroeger behoorde zal hij daartoe de toelating van den Stafhouder of van den Raad der Orde moeten verkrijgen.

Art. 4. — Artikel 2 en 3 der wet zijn van toepassing op de herinschrijvingen welke voor het invoeggetreden dezer wet zijn geschied.

NECROLOGIE

Karel Vankrunkelsven

Op Dinsdag, 1 December 1936, overleed te Diest, ten gevolge van een auto-ongeval, Mr Karel Vankrunkelsven, lid van den Provincieraad van Brabant.

Op Vrijdag, 4 December, hadden, in aanwezigheid van een ontelbare volksmassa, de begrafenisplechtigheden plaats, waarop de nooit geziene volkstoeeloop het bewijs bracht dat Mr Vankrunkelsven een alom gegaacht en hoogstaand persoon was. Zijn confraters wisten zijn groote juridische bekwaamheid, maar vooral zijn minzamen confraterneelen omgang naar waarde te schatten. Zijn heengaan laat een open plaats in zijn familie, waar hij betreurd wordt door zijn achtbare echtgenoot en zes kindertjes, en aan de balie, waar iedereen zijn gedachtenis zal in eere houden.

F. H.

* * *

Door Mr Tant, stafhouder der Leuvensche Balie, werd in het sterfhuys volgende lijkrede gehouden :

De Leuvensche Balie is in diepen rouw gedompeld.

De overbiddelijke dood heeft uit haar midden een harer jongste en meest verdienstelijkste leden ontrukkt.

Meester Charles Vankrunkelsven was voor ons meer dan een Confrater, het was een vriend.

Zijne oprechtheid, zijn rondborstigheid hadden bij zijn intrede in ons midden ons aller harten veroverd.

Wij weten hoe hij de belangen van zijn cliënten behartigde, met welke zorgvuldigheid hij zijne zaken instudeerde, en met welke toewijding en hardnekkigheid hij de hem toevertrouwde intresten ter zitting verdedigde.

Hij bezat in hooge mate al de hoedanigheden die van een advocaat kunnen vereischt worden.

Zijn confraters hadden hem lief, zij waardeerden zijn minnelijk karakter en zijne bevoegdheid; ook werd hij in 1932 geroepen om de waardigheid van Lid van den Tuchtraad te bekleden.

Daar ook gaf hij menigvuldige blijken van zijn edelmoedigheid.

Gedurende deze laatste jaren werden hem de beproevingen niet bespaard.

Kort na het droevig ongeval dat hem schielijk een broeder ontroofde, moest hij zijn teer beminden vader naar zijn laatste rustplaats leiden.

En nu komt een schrikkelijke ramp, dit jeugdig leven verbreken en eene weduwe en zes weesjes in diepen rouw dompelen.

Terwijl onze arme confrater verminkt op zijn lijdensleger lag, en dat wij allen de vurigste wenschen uitbrachten opdat hij dit schrikkelijk ongeval zou overleven, schonk Mevrouw Vankrunkelsven het leven aan een kindje.

Enkele uren later was er een weesje te meer.

De Leuvensche Balie buigt eerbiedig neder voor de peillooze droefheid van deze ongelukkige moeder, die, in deze verschrikkelijke oogenblikken, geplaatst is tusschen eene doodkist en eene wieg en zoo, in dergelijke omstandigheden, geen woorden te vinden zijn om de droefheid eenigszins te verzachten, moge mevrouw Vankrunkelsven ten minste een weinig troost vinden, bij het beschouwen van dit nieuw leven, dat schijnt geschonken te zijn om het andere dat verdwijnt, te vervangen.

De Leuvensche Balie biedt insgelijks hare innigste gevoelens van deelneming aan, aan Mevrouw Vankrunkelsven moeder, die op enkele jaren haar echtgenoot verliest en twee harer zonen op tragische wijze ziet verdwijnen.

Vriend Charles, voor de laatste maal zijn uwe confraters in groot aantal rond u geschaard, zij hebben er aan gehouden eene laatste hulde te brengen, aan iemand die ze innig lief hadden; de onverbiddelijke dood heeft U plots uit ons midden gerukt, maar uwe gedachtenis zal bij ons allen in eere gehouden worden, want wij hebben besef, dat met U, een der besten onder ons, heengegaan is.

BALIELEVEN

ANTWERPEN. — Conférence du jeune Barreau.

De openingsplechtigheid van de Conférence du jeune Barreau te Antwerpen had verleden Zaterdag plaats onder de grootste belangstelling. Mr Charles De Coster opende de zitting en stelde den spreker voor, Mr Misselyn, die als onderwerp had gekozen : « Le Romanisme ». Deze wist dit oude thema op nieuwe en originele wijze in te kleeden en boeide zijn schitterend publiek zoowel door zijn betoog als door zijn zeer groote welsprekendheid. Mr Misselyn oogstte een overweldigend en welverdiend succes.

Volgens de traditie deed de heer Stafhouder Van Santen de critiek der rede, critiek die neerkwam op een hartelijken gelukwensch.

's Avonds werd er gefeest in de zalen van de Philo-taxe, met het gebruikelijk goed humeur..., feest dat besloten werd met een prachtige « revue ».

De Vlucht, Nationalesir., 46, Antwerpen, A. Somville, best.